УДК 911.3:338.48-44:327(100+477)
DOI https://doi.org/10.32782/2707-5206.2026.42.7

Ляшкова О. О.
аспірантка,
кафедра економічної та соціальної географії і туризму,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Шампанський пров., 2, м. Одеса, 65058, Україна
E-mail: lyashkova.9641@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0006-8521-6688

Лівенцов Р. С.
викладач,
кафедра економічної та соціальної географії і туризму,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Шампанський пров., 2, м. Одеса, 65058, Україна
E-mail: liventsov@onu.edu.ua
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0008-7246-6199

МЕДИЧНИЙ ТУРИЗМ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ В МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

У статті розглянуто сучасну географію медичного туризму у світі та місце України в цьому сегменті ринку з урахуванням міжнародно-політичних чинників. Використано дані Global Wellness Institute, Medical Tourism Index, національних інституцій Республіки Корея, Туреччини та Малайзії, Всесвітньої організації охорони здоров'я, Європейської комісії, Української асоціації медичного туризму та наукові публікації. Застосовано порівняльно-географічний, статистичний, політико-географічний методи та метод структурного моделювання. Показано, що витрати на оздоровчий туризм у 2020 р. скоротилися до 436 млрд дол. США, а у 2023 р. досягли 830 млрд дол. Кількість іноземних пацієнтів у Республіці Корея зросла з 497,5 тис. у 2019 р. до 2,01 млн у 2025 р., у Туреччині з 670 тис. у 2021 р. до 1,8 млн у 2023 р. Встановлено, що лідери ринку розвивають медичний туризм як елемент державної зовнішньоекономічної політики через спеціальні агенції та державні компанії. Україна до повномасштабної війни приймала близько 55 тис. іноземних пацієнтів на рік, переважно з країн СНД, що відповідало приблизно 0,1 % світового ринку. Війна змінила її міжнародну позицію. Зафіксовано щонайменше 2881 атаку на систему охорони здоров'я, а понад 3 тис. українських пацієнтів було евакуйовано на лікування до 22 країн Європи. Відкриття переговорів про вступ до ЄС у 2024 р. створює перспективу гармонізації з європейським правом транскордонної медичної допомоги. Запропоновано радіальну схему чинників і модель потоків медичного туризму України. Зроблено висновок, що його повоєнне відновлення залежатиме передусім від безпекової ситуації, євроінтеграції та переорієнтації на ринки ЄС, Близького Сходу і Азії.

Ключові слова: *медичний туризм, міжнародна політика, євроінтеграція, іноземні пацієнти, Україна.*

© Ляшкова О. О., Лівенцов Р. С., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Актуальність теми дослідження. Постановка проблеми в загальному вигляді, її зв'язок з науковими або практичними задачами. Медичний туризм за останні два десятиліття перетворився з поодиноких поїздок заможних пацієнтів на окремий сегмент світового туристичного ринку. Люди їдуть за кордон, щоб отримати лікування дешевше, швидше або якісніше, ніж удома. Деякі країни свідомо будують на цьому частину своєї економіки і зовнішньої політики, створюють спеціальні візові режими, державні агенції та компанії, сертифікують клініки за міжнародними стандартами. Внаслідок цього з'явилася нова географія потоків пацієнтів, яка визначається не лише цінами, а й міжнародними відносинами, правовими режимами та безпековою ситуацією.

Для України ця тема має подвійне значення. До 2022 р. країна поступово входила на ринок медичного туризму завдяки низьким цінам на стоматологію, репродуктивну медицину, офтальмологію та пластичну хірургію. Повномасштабна війна майже зупинила в'їзний потік, перетворила медичну інфраструктуру на об'єкт збройних атак і водночас різко збільшила внутрішню потребу в реабілітації. Одночасно Україна розпочала переговори про вступ до ЄС, що відкриває перспективу інтеграції до європейського простору транскордонної медичної допомоги. Тому важливо не лише описати світові тенденції, а й зрозуміти, як міжнародно-політичні обставини впливають на місце України на цьому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне осмислення медичного туризму у світовій науці пов'язане передусім з працями Дж. Коннелл, яка розглядала його як явище на перетині охорони здоров'я, туризму та глобальної комерціалізації медичних послуг (Connell, 2013). Ґрунтовний огляд ринку для Організації економічного співробітництва та розвитку підготували Н. Лант і співавтори. Вони звернули увагу на те, що оцінки кількості медичних туристів у світі коливаються від 60 тис. до 50 млн осіб на рік, і пояснили це різними визначеннями, різними одиницями обліку та залежністю даних від комерційних джерел (Lunt et al., 2011). Сучасний критичний огляд досліджень медичного туризму з погляду управління дестинаціями та їхнього маркетингу запропонували Е. Вонг і співавтори (Wong, Vongvisitsin, Li, Pan, & Ryan, 2024).

Серед українських праць варто виділити дослідження У. Мартинюк, Л. Кушнір, О. Терлецької та М. Багрій, які обґрунтували, що найбільшою перевагою медичного туризму в Україні є відносно низька вартість послуг порівняно з європейськими країнами (Martynyuk, Kushnir, Terletska, & Bahriy, 2021). О. Мозолев розглянув методологічні підходи до вивчення лікувально-оздоровчого туризму і зауважив, що в умовах воєнного стану розвиток цього напрямку в Причорномор'ї став проблемним, тоді як найбільш перспективним залишається Карпатський регіон, де зосереджено майже третину рекреаційного потенціалу країни (Mozolev, 2023). М. Белобородова запропонувала поділ регіонів України на кластери за ресурсною та матеріальною базою лікувально-оздоровчого та медичного туризму (Bieloborodova, 2024). Попри цінність цих робіт, світові та українські процеси в них здебільшого розглядаються окремо.

Методологічна основа дослідження. Дослідження ґрунтується на суспільно-географічному та політико-географічному підходах, у межах яких медичний туризм розглянуто як систему просторових потоків пацієнтів між країнами та регіонами, що формується під впливом економічних, правових і безпекових чинників. Застосовано порівняльно-географічний метод для зіставлення провідних країн призначення,

статистичний метод для аналізу динаміки кількості пацієнтів і витрат, картографографічний метод для наочного подання результатів, а також метод структурного моделювання. Інформаційну базу становлять звіти Global Wellness Institute, індекс Medical Tourism Index, офіційні дані Республіки Корея, Туреччини та Малайзії, матеріали Всесвітньої організації охорони здоров'я та Європейської комісії, право ЄС, оцінки Української асоціації медичного туризму та наукові публікації.

Виділення невирішених раніше частин проблеми, яким присвячується стаття. У вітчизняній літературі бракує робіт, які б зіставляли динаміку провідних світових центрів медичного туризму з українськими показниками на основі порівнянних даних. Медичний туризм здебільшого розглядається як економічне явище, тоді як його міжнародно-політичний вимір, а саме роль державної політики країн призначення, права ЄС, війни та євроінтеграції, майже не досліджено. Окремою проблемою залишається відсутність державної статистики, через що дослідники змушені спиратися на оцінки громадських об'єднань і бізнесу.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у визначенні сучасних географічних особливостей медичного туризму у світі та в оцінці місця і перспектив України в цьому сегменті з урахуванням міжнародно-політичного контексту. Для цього потрібно проаналізувати обсяги світового ринку, виявити провідні країни призначення та їхню динаміку, оцінити стан медичного туризму в Україні до і після початку повномасштабної війни, з'ясувати вплив державної політики, права ЄС, війни та євроінтеграції, а також визначити чинники, що впливають на його розвиток.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів.

Обсяги світового ринку і проблема їхньої оцінки. Перше, з чим стикається дослідник медичного туризму, це розбіжність статистики. Як уже зазначалося, різні джерела оцінюють світову кількість медичних туристів у діапазоні від десятків тисяч до десятків мільйонів (Lunt et al., 2011). Medical Tourism Association оцінювала світовий ринок у 2017 р. у 100 млрд дол. США при 14 млн споживачів, а середні витрати одного пацієнта у близько 7 тис. дол. (Ryabova, 2019). Ці цифри часто цитуються, проте мають характер експертних оцінок.

Більш системні дані збирає Global Wellness Institute, однак він оцінює ширше поняття оздоровчого туризму, до якого входять і санаторно-курортні поїздки. За його даними, витрати на оздоровчий туризм у 2019 р. становили 720 млрд дол., у 2020 р. внаслідок пандемії скоротилися до 436 млрд дол. (McGroarty, 2022), а у 2023 р. досягли рекордних 830 млрд дол. (Whitby, 2024). Прогнозоване середньорічне зростання до 2028 р. становить 10,2 % (рис. 1). Отже, ринок не лише відновився після пандемії, а й перевищив допандемічний рівень.

Провідні країни призначення. Для порівняння привабливості країн використовують Medical Tourism Index, який оцінює 46 дестинацій за сприйняттям потенційних пацієнтів, станом середовища, туристичною привабливістю та якістю медичних послуг. У рейтингу 2020 і 2021 рр. першу позицію посіла Канада з 76,47 бала, другу Сінгапур з 76,43 бала, третю Японія з 74,23 бала (International Healthcare Research Center, n. d.). До першої п'ятнадцятки увійшли також п'ять європейських країн, серед яких Іспанія, Велика Британія, Франція, Німеччина та Чехія (рис. 2). Варто враховувати, що індекс побудовано на опитуваннях американських респондентів, тому він відображає передусім погляд пацієнтів зі США.

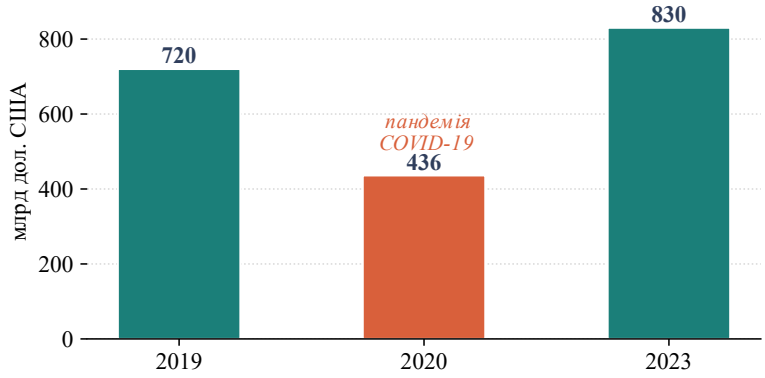

Рис. 1. Витрати на оздоровчий туризм у світі у 2019, 2020 і 2023 рр., млрд дол. США

Джерело: побудовано авторами за даними Global Wellness Institute (McGroarty, 2022; Whitby, 2024)

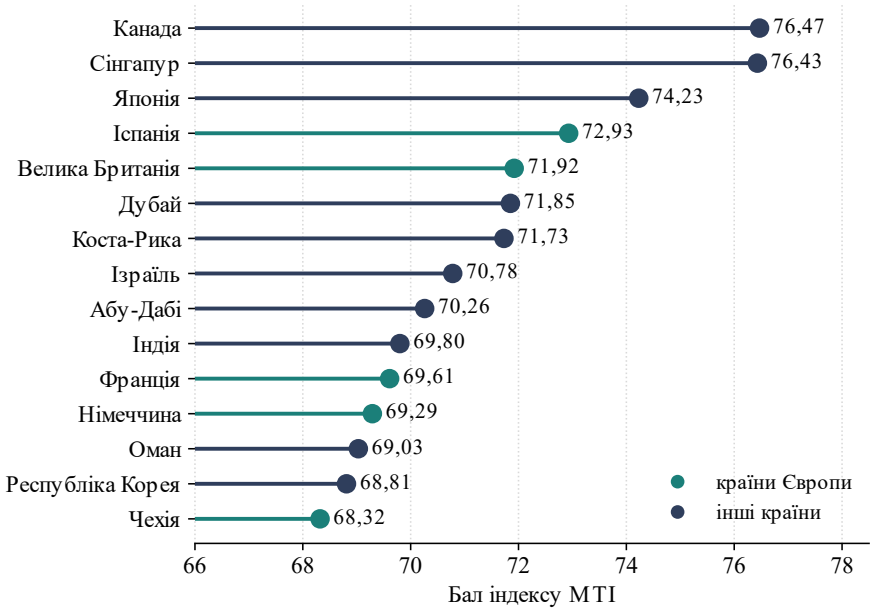

Рис. 2. Перші п'ятнадцять країн за Medical Tourism Index 2020 і 2021 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними (International Healthcare Research Center, n. d.)

Рейтинг привабливості не завжди збігається з реальною кількістю пацієнтів. Найбільш показовим прикладом є Республіка Корея, яка у рейтингу посідає лише чотирнадцяте місце, але має одну з найшвидших у світі динамік. У 2019 р. країна прийняла 497,5 тис. іноземних пацієнтів (Han, 2023). Під час пандемії їхня кількість впала до 117 тис., у 2022 р. зросла до 248 тис., а у 2023 р. досягла 605,8 тис. (Song, 2025). У 2024 р. показник сягнув 1,17 млн, а у 2025 р. 2,01 млн осіб (Yoon, 2026). Це приблизно вчетверо більше, ніж до пандемії (рис. 3).

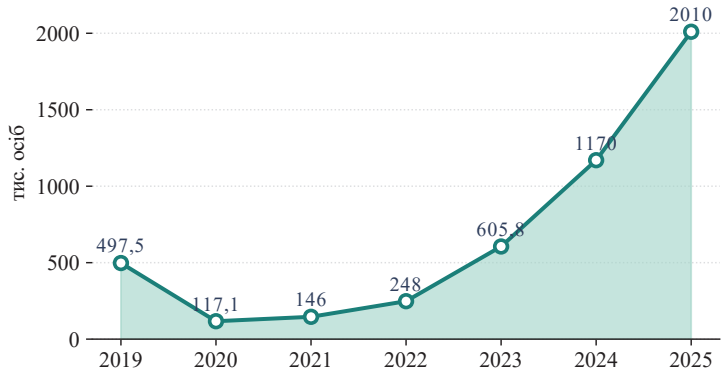

Рис. 3. Кількість іноземних пацієнтів у Республіці Корея з 2019 по 2025 р., тис. осіб
Джерело: побудовано авторами за даними (Han, 2023; Song, 2025; Yoon, 2026)

Корейський приклад цікавий і структурою потоку. У 2024 р. найбільше пацієнтів прибуло з Японії (37,7 %), Китаю (22,3 %), США (8,7 %) і Тайваню (7,1 %), а 56,6 % звернень припало на дерматологію (Song, 2025). Тобто основу потоку становлять не складні операції, а відносно недорогі естетичні процедури, які легко поєднуються з короткою туристичною поїздкою. Показово, що у 2025 р. пацієнти та їхні супутники витратили в країні 12,5 трлн вон (8,4 млрд дол.), з яких на саме лікування припало лише 3,3 трлн вон (Yoon, 2026). Це підтверджує, що медичний туризм генерує значно більший ефект для готельного господарства, транспорту та торгівлі, ніж для самої медицини.

Туреччина пройшла інший шлях. Доходи країни від медичного туризму зросли з 203 млн дол. у 2003 р. до 2,2 млрд дол. у 2022 р. Кількість іноземних пацієнтів за даними державної компанії International Health Services збільшилася з понад 670 тис. у 2021 р. до понад 1,25 млн у 2022 р. і понад 1,8 млн у 2023 р. (Directorate of Communications of the Republic of Türkiye, 2025). Водночас Міністерство торгівлі Туреччини для 2023 р. наводить інші показники, а саме 1,4 млн пацієнтів і 2,3 млрд дол. доходу (AGBI, 2024). Ця розбіжність добре ілюструє методологічну проблему, на яку звертали увагу Н. Лант і співавтори, адже навіть державні установи однієї країни рахують пацієнтів по-різному.

Малайзія розвиває медичний туризм через спеціальну державну агенцію Malaysia Healthcare Travel Council. У 2019 р. доходи країни від медичних подорожей становили 1,7 млрд ринггітів (близько 550 млн дол.), а пов'язані витрати пацієнтів на перельоти, проживання та відпочинок оцінювалися ще в 6 млрд ринггітів (IMTJ, 2022). Порівняльні показники провідних країн узагальнено в табл. 1.

Медичний туризм в Україні до повномасштабної війни. Державна статистика медичного туризму в Україні не ведеться, тому основним джерелом залишаються оцінки Української асоціації медичного туризму. За її даними, у 2017 р. до України для діагностики та лікування приїхали близько 50 тис. іноземців, у 2018 р. понад 55 тис. (Ryabova, 2019). В інших виступах представників асоціації того ж року фігурувала цифра 65 тис. пацієнтів (UNIAN, 2019). Ці оцінки

Таблиця 1

Показники медичного туризму в окремих країнах світу

Країна	Рік	Іноземні пацієнти	Доходи	Особливості
Республіка Корея	2025	2,01 млн	8,4 млрд дол. загальних витрат	переважають дерматологія та естетичні процедури
Туреччина	2023	понад 1,8 млн	2,3 млрд дол.	дані різних відомств відрізняються
Малайзія	2019	н. д.	1,7 млрд ринггітів (близько 550 млн дол.)	спеціальна державна агенція
Україна	2018	понад 55 тис.	110 до 162 млн дол.	низькі ціни, державної статистики немає

Джерело: складено авторами за даними (Ryabova, 2019; IMTJ, 2022; AGBI, 2024; Directorate of Communications of the Republic of Türkiye, 2025; Yoon, 2026)

не враховують відвідувачів санаторіїв і пацієнтів державних клінік. Іноземців обслуговували від 120 до 150 приватних клінік, а доходи сегмента оцінювалися в 110 до 162 млн дол. на рік. Курортний сегмент, за тими самими оцінками, був у два-три рази більшим. Частка України у світовому ринку становила близько 0,1 % (Ryabova, 2019). Для порівняння, розрив з провідними країнами показано на рис. 4.

Головною перевагою України були ціни. Для мешканців ЄС послуги коштували в три-чотири рази дешевше, ніж удома (Ryabova, 2019). Деякі приклади наведено в табл. 2. Найпопулярнішими напрямками були репродуктивна медицина, стоматологія, офтальмологія, естетична медицина та пластична хірургія. На стоматологію припадало щонайменше 20 % медичних туристів. Пацієнти приїжджали переважно з країн СНД, проте швидко зростав потік з Китаю та арабських країн (Ryabova, 2019). Серед країн походження згадувалися також США, Канада, Італія, Польща, Угорщина та Ізраїль (UNIAN, 2019). Середні витрати одного пацієнта в Україні становили 2 до 2,5 тис. дол., тобто майже втричі менше, ніж у середньому у світі.

Окремим напрямком був санаторно-курортний туризм. Тільки Трускавець щороку приймав майже 200 тис. відпочивальників, з яких близько половини становили іноземці, переважно з Польщі (Ryabova, 2019). Саме курортна мережа західних областей формувала основу в'їзного оздоровчого потоку, тоді як клінічний медичний туризм концентрувався у великих містах.

Важливо, що Україна вже тоді мала від'ємне сальдо потоків. За оцінкою асоціації, у 2018 р. понад 160 тис. українців виїхали на лікування за кордон, тобто майже втричі більше, ніж приїхало іноземців (UNIAN, 2019).

Регіональна диференціація потенціалу України. Природно-ресурсний потенціал медичного та оздоровчого туризму розподілений нерівномірно. М. Белобородова виокремила чотири кластери регіонів (табл. 3). Приморські регіони, що займають 18,79 % території країни, спеціалізуються на сімейному та дитячому оздоровленні. Волинсько-Карпатський кластер орієнтований на санаторно-курортну та реабілітаційну діяльність з акцентом на в'їзний туризм. Столичний і центрально-східний кластери мають найбільший потенціал для клінічного ме-

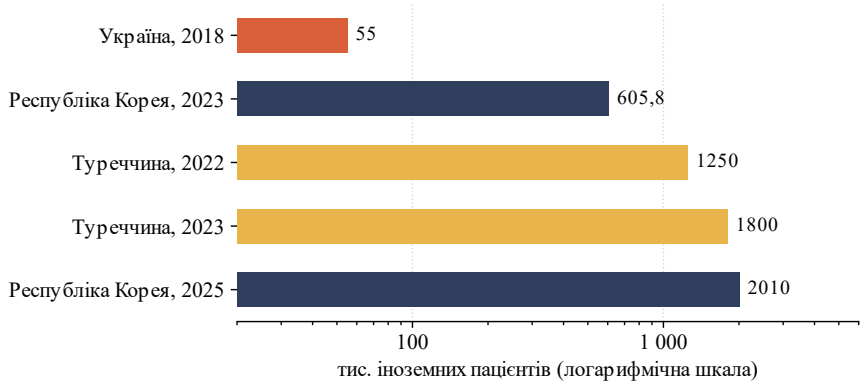

Рис. 4. Кількість іноземних пацієнтів в Україні та провідних країнах медичного туризму, тис. осіб

Джерело: побудовано авторами за даними (Ryabova, 2019; Song, 2025; Directorate of Communications of the Republic of Türkiye, 2025; Yoon, 2026)

Таблиця 2

Порівняння вартості окремих медичних послуг в Україні та країнах ЄС

Послуга	Україна	Країни ЄС
Операція з видалення катаракти	від 650 дол.	від 2500 євро (Австрія, Німеччина)
Екстракорпоральне запліднення з ІКСІ	від 2500 євро	щонайменше вдвічі дорожче
Медичні послуги загалом	базовий рівень	у три-чотири рази дорожче

Джерело: складено авторами за даними (Ryabova, 2019)

Таблиця 3

Кластери регіонів України за потенціалом лікувально-оздоровчого та медичного туризму

Кластер	Частка території, %	Спеціалізація
Приморський	18,79	сімейний і дитячий оздоровчий туризм
Волинсько-Карпатський	н. д.	санаторно-курортний і реабілітаційний туризм, акцент на в'їзний потік
Столичний і центрально-східний	н. д.	медичний туризм
Регіони без вираженого потенціалу	46,47	виражена спеціалізація відсутня

Джерело: складено авторами за даними (Bieloborodova, 2024)

дичного туризму. Майже половина території, а саме 46,47 %, не має вираженого потенціалу (Bieloborodova, 2024).

Для Одеського регіону, де розташовані відомі грязьові та бальнеологічні курорти на Куяльницькому та Хаджибейському лиманах, війна стала особливо відчутною. Як зазначає О. Мозолев, медичні заклади Одеської, Миколаївської та

Херсонської областей неодноразово зазнавали пошкоджень, тому розвиток оздоровчого туризму в Причорномор'ї в умовах воєнного стану тимчасово ускладнений (Mozolev, 2023). Водночас природні лікувальні ресурси регіону нікуди не зникли, і після завершення бойових дій саме вони можуть стати основою його повоєнного курортного відновлення.

Чинники розвитку медичного туризму в Україні. Узагальнення проаналізованих даних дозволило побудувати радіальну схему чинників розвитку медичного туризму в Україні (рис. 5). До стимулюючих чинників ми відносимо ціновий, кадровий і природно-ресурсний. До стримуючих належать безпекова ситуація, відсутність регулярного авіасполучення та інституційна невизначеність, зокрема брак державної статистики та стратегії розвитку галузі. Важливо, що стимулюючі чинники мають довгостроковий характер, тоді як найсильніші стримуючі безпосередньо пов'язані з війною і можуть бути послаблені після її завершення.

Модель потоків медичного туризму України у воєнний період. Війна змінила саму структуру медичного туризму в країні. Якщо раніше головним предметом аналізу був в'їзний потік іноземних пацієнтів, то тепер на перший план виходить внутрішній потік, пов'язаний з реабілітацією поранених військових і постраждалих цивільних. На нашу думку, частина санаторно-курортних закладів дедалі більше орієнтується на реабілітацію, а в громадах з'являються нові заклади

Рис. 5. Радіальна схема чинників розвитку медичного туризму в Україні

Джерело: розроблено авторами

такого типу. Виїзний потік зберігається, оскільки частина складних втручань і надалі проводиться за кордоном. На основі цього запропоновано модель, у якій три потоки пацієнтів спрямовуються до медичних і санаторно-курортних закладів України, а ті, своєю чергою, зосереджуються в трьох типах територій (рис. 6).

Модель показує, що внутрішній реабілітаційний потік фактично зберігає матеріальну базу і кадровий потенціал галузі. Після війни ця база може стати основою відновлення в'їзного медичного туризму. Досвід Республіки Корея підтверджує, що найшвидше зростають ті напрямки, які поєднують відносно прості й недорогі процедури з туристичною поїздкою. Для України такими напрямками можуть бути стоматологія, офтальмологія, естетична медицина та курортне лікування в Карпатах.

Міжнародно-політичний контекст медичного туризму. Аналіз провідних країн показує, що медичний туризм давно перестав бути суто ринковим явищем. Туреччина розвиває його через державну компанію International Health Services, Малайзія через спеціальну агенцію Malaysia Healthcare Travel Council, а Республіка Корея веде державний облік іноземних пацієнтів з 2009 р. (Directorate of Communications of the Republic of Türkiye, 2025; IMTJ, 2022; Song, 2025). На нашу думку, ці країни розглядають залучення пацієнтів не лише як джерело доходів, а й як інструмент зовнішньої політики, що зміцнює їхній міжнародний імідж і зв'язки з країнами походження пацієнтів.

Для Європи ключовим політико-правовим інструментом є Директива 2011/24/ЄС про застосування прав пацієнтів у транскордонній охороні здоров'я. Вона закріпила право громадян ЄС отримувати медичну допомогу в інших державах членах і на відшкодування її вартості (European Parliament & Council of the European Union, 2011). Для України цей контекст набув практичного значення після того, як 25 червня 2024 р. ЄС відкрив з нею переговори про вступ (European Commission, 2024b). У довгостроковій перспективі гармонізація медичних стан-

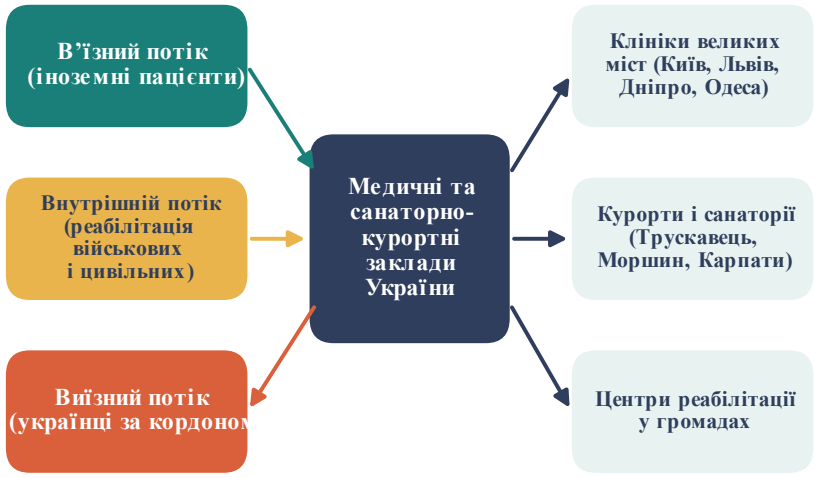

Рис. 6. Модель потоків медичного туризму України у воєнний період

Джерело: Розроблено авторами

дартів з правом ЄС може відкрити українським клінікам доступ до європейського ринку пацієнтів. Нині ж цінова перевага України не підкріплена спільною правовою рамкою, і пацієнт з ЄС лікується в Україні повністю за власний рахунок.

Війна докорінно змінила міжнародну позицію України на ринку медичних послуг. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, з лютого 2022 р. зафіксовано щонайменше 2881 атаку на систему охорони здоров'я України, внаслідок яких загинули 233 медичні працівники та пацієнти, а у 2025 р. кількість атак зросла майже на 20 % порівняно з 2024 р. (World Health Organization, 2026). У таких умовах країна не може позиціонуватися як безпечна дестинація для іноземних пацієнтів. Натомість виник гуманітарний потік у протилежному напрямку. Через механізм цивільного захисту ЄС до січня 2024 р. понад 3 тис. українських пацієнтів були переведені до лікарень 22 європейських країн, а для цього в польському Ряшеві створено спеціальний центр медичної евакуації (European Commission, 2024a).

Змінилася і географія потенційних ринків. До війни найбільше медичних туристів приїжджало до України з країн СНД, тоді як потік з Китаю та арабських країн лише зростав (Ryabova, 2019). Після 2022 р. пострадянський напрямок втратив значення з політичних причин. Тому повоєнне відновлення в'їзного потоку, на нашу думку, логічно орієнтувати на країни ЄС, українську діаспору, Близький Схід і Азію. Основні міжнародно-політичні чинники узагальнено в табл. 4.

Таблиця 4

Міжнародно-політичні чинники розвитку медичного туризму та їхній вплив на Україну

Чинник	Прояв	Наслідки для України
Державна політика країн призначення	державні агенції та компанії (Туреччина, Малайзія), державний облік пацієнтів (Республіка Корея)	посилення конкуренції з боку країн, що підтримують галузь на державному рівні
Право ЄС	Директива 2011/24/ЄС про права пацієнтів у транскордонній охороні здоров'я	українські клініки поки що поза європейським правовим простором
Євроінтеграція	переговори про вступ до ЄС відкрито 25 червня 2024 р.	перспектива гармонізації стандартів і виходу на ринок пацієнтів ЄС
Війна	щонайменше 2881 атака на систему охорони здоров'я, закритий повітряний простір	зупинка в'їзного потоку, зростання потреби в реабілітації
Міжнародна солідарність	евакуація понад 3 тис. пацієнтів до лікарень 22 країн Європи	новий гуманітарний виїзний потік
Геополітична переорієнтація	втрата пострадянського напрямку	потреба в нових ринках у ЄС, на Близькому Сході та в Азії

Джерело: Складено авторами за даними (Ryabova, 2019; IMTJ, 2022; European Parliament & Council of the European Union, 2011; European Commission, 2024a; 2024b; Song, 2025; World Health Organization, 2026)

Таким чином, позиція України на світовому ринку медичного туризму в найближчі роки визначатиметься передусім безпековою ситуацією та темпами євроінтеграції і лише потім ціновими перевагами. Міжнародна солідарність, яка нині проявляється в евакуації українських пацієнтів, після війни може трансформуватися в партнерські зв'язки між клініками України та ЄС, що стануть основою для відновлення в'їзного потоку.

Висновки дослідження та перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Медичний туризм у світі після пандемії не лише відновився, а й вийшов на нові рекорди. Витрати на оздоровчий туризм у 2023 р. досягли 830 млрд дол., тобто перевищили рівень 2019 р. Найшвидше зростають азійські та близькосхідні напрямки. Республіка Корея за шість років збільшила кількість іноземних пацієнтів майже вчетверо, а Туреччина менше ніж за три роки майже втричі.

Головною проблемою вивчення медичного туризму залишається якість статистики. Оцінки світового ринку різняться на порядки, а показники однієї країни можуть відрізнятися залежно від відомства, що їх наводить. Для України ця проблема ще гостріша, оскільки державного обліку медичних туристів немає зовсім.

До повномасштабної війни Україна приймала близько 55 тис. іноземних пацієнтів на рік і займала близько 0,1 % світового ринку. Її головною перевагою була ціна, а головною слабкістю брак системної державної політики. Війна майже зупинила в'їзний потік, але посилила внутрішній реабілітаційний напрямок, який зберігає базу галузі. Найбільш перспективними для повоєнного відновлення ми вважаємо Волинсько-Карпатський курортний кластер і клініки великих міст.

Міжнародно-політичний контекст став визначальним для медичного туризму України. Війна, що супроводжується атаками на систему охорони здоров'я, тимчасово виключила країну з числа безпечних дестинацій і створила гуманітарний виїзний потік пацієнтів до ЄС. Водночас відкриття переговорів про вступ до ЄС формує перспективу інтеграції до європейського простору транскордонної медичної допомоги, а втрата пострадянського ринку вимагає переорієнтації на країни ЄС, Близького Сходу та Азії.

Перспективи подальших досліджень ми бачимо в аналізі можливостей гармонізації українського законодавства з Директивою 2011/24/ЄС, у розробці методики обліку медичних туристів на регіональному рівні, в оцінці потенціалу курортів Одеського регіону для повоєнного відновлення та в аналізі досвіду реабілітаційних центрів, створених у громадах під час війни.

У статті в межах однієї роботи зіставлено динаміку провідних світових центрів медичного туризму з українськими показниками та розглянуто медичний туризм у міжнародно-політичному контексті. Показано роль державної політики країн призначення, права ЄС, війни та євроінтеграції у формуванні потоків пацієнтів. Систематизовано міжнародно-політичні чинники розвитку медичного туризму та їхній вплив на Україну. Запропоновано радіальну схему стимулюючих і стримуючих чинників і модель потоків, яка поєднує в'їзний, виїзний і внутрішній реабілітаційний напрямки. Обґрунтовано, що повоєнне відновлення в'їзного медичного туризму України залежатиме передусім від безпекової ситуації та євроінтеграції.

References [Список використаної літератури]

AGBI. (2024, April). Turkey's health tourism sector worth $2bn in 2023. *Arabian Gulf Business Insight*. Retrieved from https://agbi.com/tourism/2024/04/turkeys-health-tourism-sector-worth-2-3bn-in-2023 [in English]. [Turkey's health tourism sector worth $2bn in 2023. *Arabian Gulf Business Insight*. URL: https://agbi.com/tourism/2024/04/turkeys-health-tourism-sector-worth-2-3bn-in-2023 (дата звернення: 12.04.2026).]

Bieloborodova, M. (2024). Prospects of health and medical tourism clusterization in Ukraine. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series International Relations. Economics. Country Studies. Tourism, 19*, 58–68. doi: https://doi.org/10.26565/2310-9513-2024-19-06 [in English]. [Bieloborodova M. Prospects of health and medical tourism clusterization in Ukraine. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2024. Вип. 19. С. 58-68. DOI: https://doi.org/10.26565/2310-9513-2024-19-06.]

Connell, J. (2013). Contemporary medical tourism: Conceptualisation, culture and commodification. *Tourism Management, 34*, 1–13. doi: https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.05.009 [in English]. [Connell J. Contemporary medical tourism: Conceptualisation, culture and commodification. *Tourism Management*. 2013. Vol. 34. P. 1–13. DOI: https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.05.009.]

Directorate of Communications of the Republic of Türkiye. (2025, February 5). Türkiye targets larger share in global medical tourism market. *Directorate of Communications of the Republic of Türkiye*. Retrieved from https://www.iletisim.gov.tr/english/dis_basinda_turkiye/detay/turkiye-targets-larger-share-in-global-medical-tourism-market-china [in English]. [Türkiye targets larger share in global medical tourism market. *Directorate of Communications of the Republic of Türkiye*. URL: https://www.iletisim.gov.tr/english/dis_basinda_turkiye/detay/turkiye-targets-larger-share-in-global-medical-tourism-market-china (дата звернення: 12.04.2026).]

European Commission. (2024a, January 15). Over 3000 Ukrainian patients transferred to European hospitals since the start of the war. *European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations*. Retrieved from https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/news-stories/news/over-3000-ukrainian-patients-transferred-european-hospitals-start-war-2024-01-15_en [in English]. [Over 3000 Ukrainian patients transferred to European hospitals since the start of the war. *European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations*. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/news-stories/news/over-3000-ukrainian-patients-transferred-european-hospitals-start-war-2024-01-15_en (дата звернення: 13.04.2026).]

European Commission. (2024b, June 25). EU opens accession negotiations with Ukraine. *European Commission*. Retrieved from https://enlargement.ec.europa.eu/news/eu-opens-accession-negotiations-ukraine-2024-06-25_en [in English]. [EU opens accession negotiations with Ukraine. *European Commission*. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/news/eu-opens-accession-negotiations-ukraine-2024-06-25_en (дата звернення: 13.04.2026).]

European Parliament & Council of the European Union. (2011). Directive 2011/24/EU of 9 March 2011 on the application of patients' rights in cross-border healthcare. *Official Journal of the European Union*, L 88, 45–65. Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/24/oj [in English]. [Directive 2011/24/EU of the European Parliament and of the Council of 9 March 2011 on the application of patients' rights in cross-border healthcare. Official Journal of the European Union. 2011. L 88. P. 45–65. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/24/oj (дата звернення: 13.04.2026).]

Han, M. S. (2023, April 24). S. Korea's medical tourists rebound to 50% of pre-pandemic levels. *KED Global*. Retrieved from https://www.kedglobal.com/newsView/ked202304240014 [in English]. [Han M. S. S. Korea's medical tourists rebound to 50% of pre-pandemic levels. *KED Global*. URL: https://www.kedglobal.com/newsView/ked202304240014 (дата звернення: 12.04.2026).]

IMTJ. (2022, July 5). Malaysia reinforces medical travel sector growth. *International Medical Travel Journal*. Retrieved from https://www.laingbuissonnews.com/imtj/news-imtj/malaysia-reinforces-medical-travel-sector-growth/ [in English]. [Malaysia reinforces medical travel sector growth. *International Medical Travel Journal*. URL: https://www.laingbuissonnews.com/imtj/news-imtj/malaysia-reinforces-medical-travel-sector-growth/ (дата звернення: 12.04.2026).]

International Healthcare Research Center. (n. d.). *Medical Tourism Index 2020-2021*. International Healthcare Research Center. Retrieved from https://www.medicaltourism.com/mti/ [in English]. [Medical Tourism Index 2020-2021. *International Healthcare Research Center*. URL: https://www.medicaltourism.com/mti/ (дата звернення: 12.04.2026).]

Lunt, N., Smith, R., Exworthy, M., Green, S. T., Horsfall, D., & Mannion, R. (2011). *Medical tourism: Treatments, markets and health system implications: A scoping review*. Paris: OECD Directorate for

Employment, Labour and Social Affairs. Retrieved from https://t4.oecd.org/els/health-systems/48723982.pdf [in English]. [Lunt N., Smith R., Exworthy M., Green S. T., Horsfall D., Mannion R. Medical Tourism: Treatments, Markets and Health System Implications: A scoping review. Paris : OECD, 2011. URL: https://t4.oecd.org/els/health-systems/48723982.pdf (дата звернення: 12.04.2026).]

Martynyuk, U. A., Kushnir, L. P., Terletska, O. V., & Bahriy, M. V. (2021). Shaping the sustainable development of medical tourism in Ukraine. *Regional Economy, 1*(99), 91–99. doi: https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-1-10 [in Ukrainian]. [Мартинюк У. А., Кушнір Л. П., Терлецька О. В., Багрій М. В. Формування сталого розвитку медичного туризму в Україні. *Регіональна економіка.* 2021. № 1(99). С. 91-99. DOI: https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-1-10.]

McGroarty, B. (2022, January 11). New data on wellness tourism: Projected to hit $817 billion this year, $1.3 trillion in 2025. *Global Wellness Institute*. Retrieved from https://globalwellnessinstitute.org/?p=26876 [in English]. [McGroarty B. New Data on Wellness Tourism: Projected to Hit $817 Billion This Year, $1.3 Trillion in 2025. *Global Wellness Institute*. URL: https://globalwellnessinstitute.org/?p=26876 (дата звернення: 12.04.2026).]

Mozolev, O. (2023). Methodological approaches to studying the organization of medical and health tourism in Ukraine. *Journal of Education, Health and Sport, 47*(1), 187-196. doi: https://doi.org/10.12775/JEHS.2023.47.01.017 [in English]. [Mozolev O. Methodological approaches to studying the organization of medical and health tourism in Ukraine. *Journal of Education, Health and Sport*. 2023. Vol. 47, No. 1. P. 187–196. DOI: https://doi.org/10.12775/JEHS.2023.47.01.017.]

Ryabova, S. (2019, March 6). Healthy relationships: How to persuade foreigners to get treatment in Ukraine. *Mind.ua*. Retrieved from https://mind.ua/publications/20194539-zdorovi-stosunki-yak-perekonati-inozemciv-likuvatisya-v-ukrayini [in Ukrainian]. [Рябова С. Здорові стосунки: як переконати іноземців лікуватися в Україні. *Mind.ua*. URL: https://mind.ua/publications/20194539-zdorovi-stosunki-yak-perekonati-inozemciv-likuvatisya-v-ukrayini (дата звернення: 12.04.2026).]

Song, S.-h. (2025, April 3). S. Korea's medical tourism is booming, and this treatment is the top contributor. *The Korea Herald*. Retrieved from https://www.koreaherald.com/article/10457268 [in English]. [Song S.-h. S. Korea's medical tourism is booming, and this treatment is the top contributor. *The Korea Herald*. URL: https://www.koreaherald.com/article/10457268 (дата звернення: 12.04.2026).]

UNIAN. (2019, July 5). Development of medical tourism will double the number of foreign patients in Ukraine. *UNIAN*. Retrieved from https://www.unian.ua/tourism/news/10608129-rozvitok-medichnogo-turizmu-dast-zmogu-zbilshiti-kilkist-inozemnih-paciyentiv-v-ukrajini-v-dva-razi.html [in Ukrainian]. [Розвиток медичного туризму дасть змогу збільшити кількість іноземних пацієнтів в Україні в два рази. УНІАН. URL: https://www.unian.ua/tourism/news/10608129-rozvitok-medichnogo-turizmu-dast-zmogu-zbilshiti-kilkist-inozemnih-paciyentiv-v-ukrajini-v-dva-razi.html (дата звернення: 12.04.2026).]

Whitby, M. (2024, November 12). Global wellness economy smashes records to reach $6.3trn peak, forecast to hit $9trn by 2028. *Spa Business*. Retrieved from https://www.spabusiness.com/wellness-news/Global-wellness-economy-smashes-records-to-reach-63trn-peak-forecast-to-hit-9trn-by-2028/354420 [in English]. [Whitby M. Global wellness economy smashes records to reach $6.3trn peak, forecast to hit $9trn by 2028. *Spa Business*. URL: https://www.spabusiness.com/wellness-news/Global-wellness-economy-smashes-records-to-reach-63trn-peak-forecast-to-hit-9trn-by-2028/354420 (дата звернення: 12.04.2026).]

Wong, A. K. F., Vongvisitsin, T. B., Li, P., Pan, Y., & Ryan, C. (2024). Revisiting medical tourism research: Critical reviews and implications for destination management and marketing. *Journal of Destination Marketing & Management, 33*, 100924. doi: https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2024.100924 [in English]. [Wong A. K. F., Vongvisitsin T. B., Li P., Pan Y., Ryan C. Revisiting medical tourism research: Critical reviews and implications for destination management and marketing. *Journal of Destination Marketing & Management*. 2024. Vol. 33. Art. 100924. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2024.100924.]

World Health Organization. (2026, February 23). Attacks on Ukraine's health care increased by 20% in 2025. *World Health Organization*. Retrieved from https://www.who.int/news/item/23-02-2026-attacks-on-ukraine-s-health-care-increased-by-20-in-2025 [in English]. [Attacks on Ukraine's health care increased by 20% in 2025. *World Health Organization*. URL: https://www.who.int/news/item/23-02-2026-attacks-on-ukraine-s-health-care-increased-by-20-in-2025 (дата звернення: 13.04.2026).]

Yoon, M.-s. (2026, April 27). 2 million medical tourists visited South Korea in 2025, spending US$8.4bil on tourism. *Asia News Network*. Retrieved from https://asianews.network/2-million-medical-tourists-visited-south-korea-in-2025-spending-us8-4bil-on-tourism/ [in English]. [Yoon M.-s. 2 million medical tourists visited South Korea in 2025, spending US$8.4bil on tourism. *Asia News Network*. URL: https://asianews.network/2-million-medical-tourists-visited-south-korea-in-2025-spending-us8-4bil-on-tourism/ (дата звернення: 12.04.2026).]

Liashkova O. O., LiventsovR. S.
Department of Economic and Social Geography and Tourism
Odesa I.I. Mechnikov National University
Shampanskyi Lane, 2, Odesa, 65058, Ukraine

MEDICAL TOURISM IN THE WORLD AND UKRAINE IN THE INTERNATIONAL POLITICAL CONTEXT

Summary
The article examines the current geography of medical tourism in the world and the place of Ukraine in this market segment, taking into account international political factors. The study uses data of the Global Wellness Institute, the Medical Tourism Index, national institutions of the Republic of Korea, Türkiye and Malaysia, the World Health Organization, the European Commission, the Ukrainian Medical Tourism Association and scientific publications. Comparative geographical, statistical, political geographical methods and structural modelling are applied. It is shown that wellness tourism expenditures fell to USD 436 billion in 2020 and reached USD 830 billion in 2023. The number of foreign patients in the Republic of Korea grew from 497.5 thousand in 2019 to 2.01 million in 2025, and in Türkiye from 670 thousand in 2021 to 1.8 million in 2023. It is established that market leaders develop medical tourism as an element of state foreign economic policy through special agencies and state companies. Before the full-scale war, Ukraine received about 55 thousand foreign patients a year, mainly from CIS countries, which accounted for about 0.1% of the world market. The war has changed its international position. At least 2,881 attacks on the health care system have been recorded, and more than 3 thousand Ukrainian patients were evacuated for treatment to 22 European countries. The opening of EU accession negotiations in 2024 creates a prospect of harmonisation with EU law on cross-border healthcare. A radial scheme of factors and a model of medical tourism flows in Ukraine are proposed. It is concluded that its post-war recovery will depend primarily on the security situation, European integration and reorientation towards the markets of the EU, the Middle East and Asia.
Key words: medical tourism, international politics, European integration, foreign patients, Ukraine.

Дата першого надходження статті до видання: 02.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.11.2026